

Elkrisens påverkan på hushållens disponibla inkomster

Rapport om hur svenska hushåll tvingas lägga en allt större andel av den disponibla inkomsten på elkostnader.

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	4
Kostnaden för hushållens elanvändning 2015–2021	5
Beräkning av 2022 års utfall	7
Hushållens disponibla inkomster	10
Elkostnader som andel av hushållens disponibla inkomster	11
Källor	13

Förord

Elpriserna har ökat kraftigt i Sverige under 2022. Detta har varit en het debattfråga under året, inte minst under höstens val. Bakom de stigande elpriserna ligger flera faktorer, exempelvis högre energipriser till följd av Rysslands krig mot Ukraina och en brist på långsiktighet i svensk energipolitik de senaste decennierna.

Denna sammanställning från COWI visar att svenska hushåll tvingas lägga en allt större andel av den disponibla inkomsten på el. Detta trots att hushållen minskar sin konsumtion och använder el mer sparsamt. Statligt elstöd kommer att vara en hjälp till alla som de senaste månaderna haft mycket dyrare elräkningar än tidigare. Men det kommer inte att lösa problemet långsiktigt.

Att hushållen nu tvingas lägga en så mycket större del av den disponibla inkomsten på el pekar tydligt på behovet av att öka produktionen av el kraftigt i Sverige. Vårt lands elbehov kommer dessutom att fördubblas fram till 2035. Detta ställer också krav på att vi skapar försättningar för att producera mer el.

En väg dit är att satsa på havsbaserad vindkraft längs med Sveriges kuster, något som kan innebära en snabb produktionsökning av el. Just nu är tillståndsprocesser en tydlig bromskloss för detta. I nuläget finns det projekt för att bygga havsbaserad vindkraft som väntar på att få tillstånd som motsvarar cirka 67 terawattimmar (TWh). Det kan jämföras med dagens totala elanvändning i Sverige på 140 TWh.

Sammanfattning

- Denna sammanställning visar hur stor andel av hushållens disponibla inkomster som går till elkostnader, och hur denna andel förändrats de senaste åren fram till 2022.
- Hushållens kostnader för el var klart högre under 2022 än under föregående år. I denna analys studeras hur elpriserna för de första elva månaderna av året (som data finns rapporterad för) blir i relation till samma månader under 2021. Ett antagande görs att priserna under december blir samma faktor högre, som snittet för oktober och november. Beräkningarna tar hänsyn till data över fördelningen av olika avtal som hushållen har haft under olika månader, och elpriserna respektive månad för anvisat avtal, rörligt pris, 1-års avtal, 2-årsavtal samt 3-årsavtal. Dessutom estimeras att hushållen minskar sin elkonsumtion med 18 procent som respons på de högre priserna under året enligt siffror från Svenska kraftnät från september.
- I genomsnitt för de fyra elområdena visar det sig att hushållens elpriser blir 71 procent högre under 2022 jämfört med under 2021, för de som bor i lägenheter. För de som bor i småhus blir elpriserna 94 procent högre.
- Det uppskattas att hushållens kostnader för el sammanlagt ökar från 66 miljarder kronor år 2015, till 82 miljarder kronor under 2021, en ökning med drygt 24 procent. Under 2022 blir hushållens kostnad för el sammanlagt ungefär 144 miljarder kronor, en ökning med nästan 76 procent.
- Energimyndigheten har tidigare i en rapport räknat på att 3,4 procent av hushållens disponibla inkomster gick till el i bostaden, under 2012. I denna analys estimeras att nivån var 3,5 procent under 2015, och ökade till 3,8 procent under 2021. Under 2022 uppskattas nivån bli hela 6,3 procent av hushållens kostnader, en ökning med 2,5 procentenheter jämfört med året innan. Andelen av de svenska hushållens disponibla inkomst som går till el var alltså nästan 66 procent (65,7%) större 2022 jämfört med året innan.

Kostnaden för hushållens elanvändning 2015–2021

Denna analys estimerar hur mycket av hushållens disponibla inkomster som går till elkostnader. Det första steget i analysen är att ta fram Energimyndighetens senast tillgängliga data över elpriser. I tabell 1 visas elpriserna i Sverige mellan 2015 och 2021. Trenden är att priset för hushållsel liksom elpriset för villa med elvärme, har ökat över tid.

Tabell 1

Elpriserna i Sverige de senaste avslutade åren (öre/kWh, 2022 års kronkurs)							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Elpris, hushållsel	221	230	234	241	255	244	249
Elpris, villa med elvärme	159	163	164	176	184	171	171

Källa: Energimyndigheten (2022) samt SCB Prisomräknaren.

Nästa steg i analysen är att via SCB ta fram data över elanvändning i Sverige. Statistiken anges för tre grupper av småhus och tre kategorier av lägenheter i flerbostadshus. I tabell 2 visas förbrukningen bland olika former av lägenheter i flerbostadshus, respektive för småhus och fritidsbostäder. Fritidsbostäder inkluderas i beräkningarna tillsammans med andra småhus.

Tabell 2

	GWh förbrukning/år						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Permanent bostäder, småhus med förbrukning över 10 000 kWh	19 975	21 210	22 563	22 438	21 849	20 934	24 461
Permanent bostäder, småhus med förbrukning högst 10 000 kWh	4 722	4 596	4 386	4 292	4 468	4 417	4 230
Fritidsbostäder	3 047	3 212	3 040	2 979	2 931	2 831	3 313
Permanent bostäder, flerbostadshus, direktlev. med förbrukning över 5 000 kWh	1 385	1 436	1 098	942	861	911	1 015
Permanent bostäder, flerbostadshus, direktlev. med förbrukning högst 5 000 kWh	4 210	4 195	4 140	4 094	4 216	4 090	4 035
Permanent bostäder, flerbostadshus, kollektivleveranser	502	422	777	785	790	791	892

Källa: SCB (2022a).

Genom att kombinera statistiken över elpriser och elanvändning, går det att estimerar elförbrukningens kostnader för småhus samt lägenheter i flerbostadshus. För flerbostadshus med lägenheter används priset för hushållsel. För småhus görs antagandet att de elpriser som betalas är genomsnittet av priset för hushållsel och elpriset för villa med elvärme.

Resultaten av utvecklingen visas i tabell 3. Totalt har elkostnaden bland hushållen (småhus samt lägenheter i flerbostadsfastigheter) ökat under perioden, från 66 miljarder kronor år 2015 till 82 miljarder kronor under 2021 (samtliga siffror i denna analys uttrycks i november 2022 års priser). Under 2021 hade Sverige cirka 10,4 miljoner invånare, och nivån av utgifter motsvarar därmed knappt 7 900 kronor per invånare och år.

Tabell 3

Kostnaden för elförbrukning i småhus och lägenheter i flerbostadshus (miljarder SEK 2022 års kronkurs)							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Småhus	53	57	60	62	64	58	67
Lägenheter i flerbostadshus	13	14	14	14	15	14	15
Totala elkostnader för hushållen	66	71	74	76	79	73	82

Källa: Energimyndigheten (2022), SCB (2022a), SCB Prisomräknaren, egna beräkningar.

Beräkning av 2022 års utfall

Nästa steg i analysen är att ta fram en beräkning över situationen under 2022. Data från Statistiska centralbyrån (SCB 2022b) anger andelen avtal med anvisat pris, rörligt pris, avtalslängd 1 år, avtalslängd 2 år, samt avtalslängd 3 år, för olika månader och för de fyra olika elområdena. Samma data anger priserna för de olika avtalsformerna för de olika elområdena, per månad. Priserna räknas baserat på detta data fram för de olika månaderna under åren, i de fyra olika elområdena och för de olika avtalsformerna.

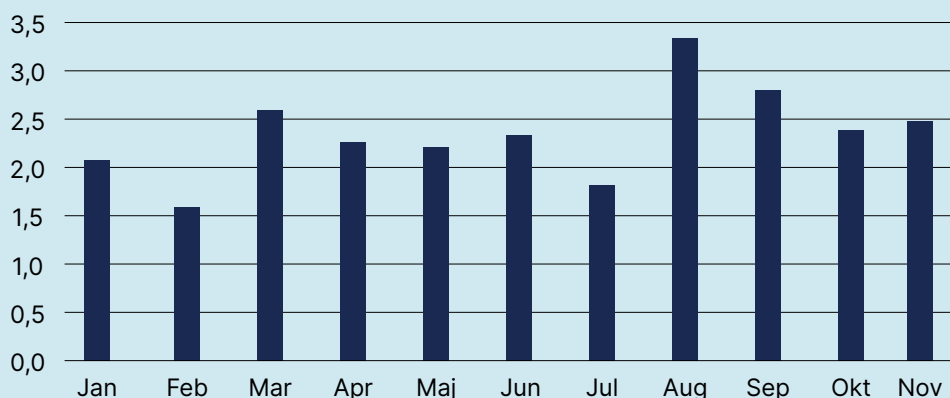
För varje månad och elområde räknas därefter hur den totala prisbilden blir, givet fördelningen av olika avtal och elpriserna i genomsnitt för de olika avtalen. En justering sker genom att övriga avtalsformer exkluderas från beräkningen, baserat på antagandet att priset för övriga avtalsformer är samma som genomsnittet för de olika avtalsformerna. Detta är en rimlig approximation, dels då övriga avtalsformer typiskt utgör cirka 7-10 procent av samtliga avtal, och då dessa typiskt är kombinationsavtal eller mixavtal. I skrivande stund finns data tillgängligt fram tills november 2022, och därför genomförs beräkningen baserat på uppgifterna för årets första elva månader. För varje månad beräknas hur prisbilden har varit under 2022 som andel av priserna under 2021. Dessa beräkningar genomförs separat för de fyra olika elområdena och genomsnittet beräknas därefter fram.

Figur 1 nedan visar hur elpriserna under de första elva månaderna av 2022 har varit, som andel av priserna under samma månader under 2021, för lägenheter. Ett antagande görs att priserna under december blir samma faktor högre, som snittet för oktober och november. I genomsnitt för de fyra el-områdena visar det sig då att elpriserna blir 136 procent högre under 2022 som under 2021, för lägenheter (innan hänsyn till effekten av inflation).

Figur 1

Elpriserna under 2022 års första elva månader, som andel av elpriserna 2021 (lägenheter)

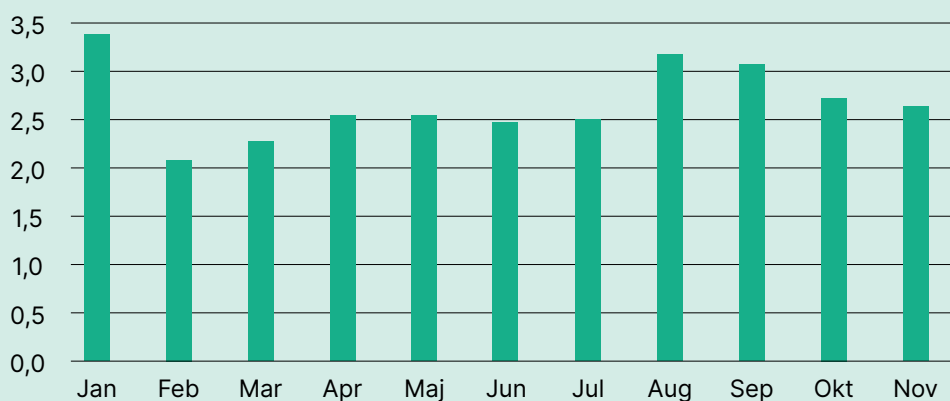

Källa: SCB (2022b) samt egna beräkningar. Baserat för genomsnittet för de fyra olika elområdena.

Samma beräkningar genomförs därefter för småhus. Elpriserna i genomsnitt för villa med och utan elvärme används. Resultaten illustreras i figur 2. Ett antagande görs även här att priserna under december blir samma faktor högre, som snittet för oktober och november. I genomsnitt för de fyra elområdena visar det sig att elpriserna blir 167 procent högre under 2022 som under 2021, för småhus (även i detta fall innan hänsyn till effekten av inflation).

Figur 2

Elpriserna under 2022 års första elva månader, som andel av elpriserna 2021 (småhus)

Källa: SCB (2022b) samt egna beräkningar. Baserat för genomsnittet för de fyra olika elområdena.

Ett perspektiv som behöver inkluderas är att hushållen har anpassat sina beteenden till de högre elpriserna, och minskat konsumtionen som respons på ökade priser, och som respons på samhällsdiskussionen om behovet av att göra kloka besparingar. Ny Teknik (2022) har rapporterat att hushållens elförbrukning under september 2022 var 18 procent lägre än samma månad föregående år, baserat på data från Svenska kraftnät. Ett antagande i beräkningarna är att denna nivå av besparing, som är mätt för september, motsvarar den generella trenden med försiktigare elkonsumtion bland hushållen under 2022 jämfört med 2021.

SCB Prisomräknaren ger att inflationstakten har varit 13,04 procent mellan 2021 och november 2022. Estimerad kostnadsnivå för 2022 lägenheter blir därmed $= 2,36 \cdot 0,82 / 1,1304 = 1,71$ gånger så hög som under 2021. Estimerad kostnadsnivå för 2022 småhus blir $= 2,67 \cdot 0,82 / 1,1304 = 1,94$ gånger så hög som under 2021. Det vill säga att elpriserna för hushållen blir reellt 71 procent högre för de som bor i lägenheter, i snitt för de fyra elområdena, och 94 procent högre för de som bor i småhus, under 2022 jämfört med 2021.

Därmed går det att approximera hur hushållens kostnader kommer att bli under 2022. Tabell 4 visar kostanden för elförbrukning i småhus, samt i lägenheter i flerbostadshus, inklusive estimat för 2022. Det uppskattas att hushållens kostnader för el sammanlagt ökar från 66 miljarder kronor år 2015, till 82 miljarder kronor under 2021, och förväntas bli ungefär 144 miljarder kronor under 2022.

Tabell 4

Kostnaden för elförbrukning i småhus och lägenheter i flerbostadshus Inklusive estimat för 2022 (miljarder SEK 2022 års kronkurs)								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Småhus	53	57	60	62	64	58	67	115
Lägenheter i flerbostadshus	13	14	14	14	15	14	15	29
Totala elkostnader för hushållen	66	71	74	76	79	73	82	144

Källa: Energimyndigheten (2022), SCB (2022a), SCB (2022b), SCB Prisomräknaren, egna beräkningar. Estimerad för 2022 baserat på elenergipriser första elva månaderna av året, i relation till samma månader föregående år.

Hushållens disponibla inkomster

Hushållens disponibla inkomster i Sverige räknas ut genom att medianhushållets disponibla inkomst multipliceras med antalet hushåll. Data finns fram tills 2020, via SCB (2022c). Konjunkturinstitutet har i en promemoria (för Pensionsmyndighetens användning) estimerat inkomstutvecklingen under 2021 och 2022 bland hushållen i Sverige (Konjunkturinstitutet 2022). Genomsnittsinkomsten ökar enligt prognosen med 4,0 procent under 2021 och med 4,4 procent under 2022. Ett antagande görs om att antalet hushåll är oförändrad mellan 2020 och 2022, för att förenkla beräkningarna. Resultaten visas i tabell 5.

Tabell 5

Hushållens disponibla inkomster i Sverige (miljarder SEK, 2022 års kronor)								
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hushållens disponibla inkomster	1 897	1 934	1 974	2 016	2 056	2 097	2 180	2 276

Källa SCB (2022c), Konjunkturinstitutet (2022), SCB Prisomräknaren, och egna beräkningar. Data för 2021 och 2022 har uppskattats baserat på Konjunkturinstitutets estimat över inkomstutvecklingen, samt antagandet att antalet hushåll har varit oförändrat.

Elkostnader som andel av hushållens disponibla inkomster

Sista steget är att kombinera data över kostnaden för elförbrukningen bland hushåll med data över hushållens disponibla inkomster. På det sättet går det att räkna ut hur kostnaden för elförbrukningen har varit som andel av hushållens disponibla inkomster, och hur utfallet förväntas bli under 2022.

Som visas i tabell 6 motsvarade hushållens kostnader för el under 2015 till 2020 i genomsnitt ungefär 3,7 procent av hushållens disponibla inkomster, och nivån ökade till 3,8 procent under 2021. Under 2022 förväntas nivån öka betydligt, till 6,3 procent av hushållens disponibla inkomster.

Tabell 6

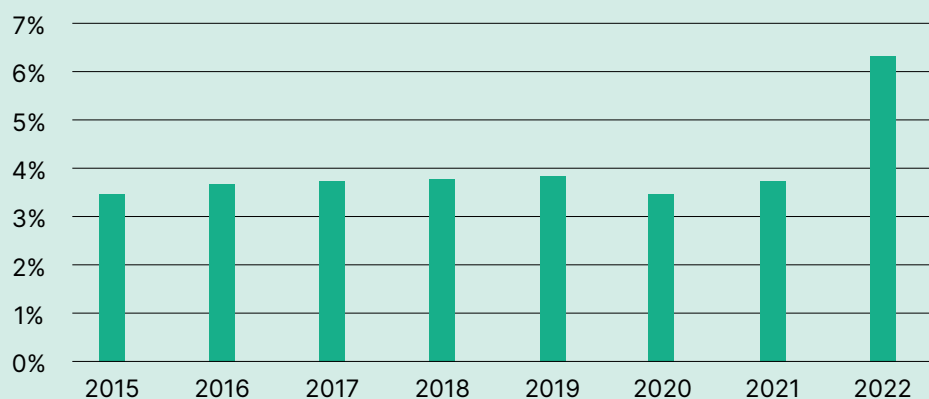
Hushållens elkostnader som andel (%) av disponibla inkomster								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hushållens disponibla inkomster (miljarder kr/år, 2022 års kronkurs)	1 897	1 934	1 974	2 016	2 056	2 097	2 180	2 276
Totala elkostnader för hushållen (miljarder kr/år, 2022 års kronkurs)	66	71	74	76	79	73	82	144
	3,5%	3,7%	3,7%	3,8%	3,9%	3,5%	3,8%	6,3%

Källor: SCB (2022a,b,c), Energimyndigheten (2022), Konjunkturinstitutet (2022), samt egna beräkningar. Data för 2022 baseras på elpriserna under de första elva månaderna av året, och antagandet att den relativa skillnaden mot 2021 under december blir som den genomsnittliga skillnaden under oktober och november.

Energimyndigheten publicerade under 2014 en rapport som lyfte fram att 3,4 procent av hushållens disponibla inkomster gick till el och fjärrvärme i bostäder, baserat på statistik för situationen under 2012 (Energimyndigheten 2014, s. 5). Detta är nära siffran på 3,5 procent som i denna analys har räknats fram för det första året, 2015, som ligger närmast i tiden till Energimyndighetens publicering. Denna jämförelse ger att beräkningarna som presenteras i denna analys ligger nära vad Energimyndigheten själva nått fram till.

Figur 3

Elpriserna under 2022 års första elva månader, som andel av elpriserna 2021 (lägenheter).

Källa: Källor: SCB (2022a,b,c), Energimyndigheten (2022), Konjunkturinstitutet (2022), samt egna beräkningar. Data för 2022 baseras på elpriserna under de första elva månaderna av året, och antagandet att priserna under december 2022 blir samma faktor högre jämfört med föregående år, som genomsnittet för oktober och.

Situationen i Sverige 2014 var, enligt Energimyndigheten, att 3,4 procent av hushållens disponibla inkomster gick till elkostnader. Nivån ökade sedan till i genomsnitt cirka 3,7 procent av de disponibla inkomsterna under 2015 till 2020, för att sedan öka till 3,8 procent under 2021.

I denna analys estimeras att hushållen under 2022 kommer att spendera 6,3 procent av sina disponibla inkomster på elkonsumtion i bostäder; en beräkning baserad på den tillgängliga data som finns. Det är även i linje med samhällsutvecklingen där elkostnaderna ökar, och många hushåll upplever att de har svårt att klara de högre kostnaderna. Beräkningarna i analysen baseras på genomsnittliga elpriser för de fyra elområdena, och ger en övergripande bild av utvecklingen för hela Sverige.

Källor

Energimyndigheten (2014). "Ett aktörsperspektiv på energianvändningen", ER 2014:07.

Energimyndigheten (2022). "Energiindikatorer i siffror 2022", ER 2022:10.

Konjunkturinstitutet (2022). "Genomsnittsinkomst 2021 och 2022", Prognosavdelningen, Dnr 2022-437.

Ny Teknik (2022). "Hushållens elförbrukning rasar 18 procent", 2022-10-18.

SCB Prisomräknaren.

SCB (2022a). "Elanvändning i Sverige, GWh efter användningsområde, elområde och år".

SCB (2022b). "Elenergi priser, för olika typkunder vid tillsvidareprisavtal, Medelvärden per 15:e aktuell månad innan 2018 och från jan 2018 månadsnitt".

SCB (2022c). "Disponibel inkomst för hushåll efter hushållstyp, hushållsföreståndarens ålder samt förändring i procent. Medianvärden i tusentals kronor i 2020 års priser."

COWI AB

Vikingsgatan 3
SE-411 04 Göteborg
Sweden

TE.L:

+46 (0)10 850 10 00

EMAIL

info@cowi.se

www.cowi.se